

Weronika Murek (Polsko)

Ročník 1989, absolventka Fakulty práva a veřejné správy Slezské univerzity v Katovicích, kde také v současnosti žije. Za svou debutovou sbírku povídek *Uprawa roślin południowych metodą Miczurina* získala Literární cenu Witolda Gombrowicze. Kritika díla vyzdvihovala autorčin výrazný jazykový sluch a svobodu při tvorbě groteskního světa, který je v její knize zachycen. Autorka byla již v počátcích své tvorby oceněna i za svou tvorbu pro divadlo – v roce 2015 získala Gdynskou cenu za nejlepší drama. Letos na jaře vyšla sbírka jejích divadelních her *Feinweinblein*.

ukázky ze sbírky *Feinweinblein* přeložil Martin Veselka

MOROWE

Nemocnice, co připomíná zámek, co připomíná dům – kostku, co připomíná dům; a stromy, a studna, a nad tím slunce s namalovanou řehtající se hubou: tečka, tečka, čárka a oblouček – to je všechno, co nás přenáší do třetí části; člověk pod domem v šedivé zástěře ukazuje propiskou na tmavší místo podél zdi.

MUŽ Z FOTOGRAFIE: Tady jsem se sesunul poprvé po stěně; na tomto místě.

Vytáhne propisku a ukáže. Za zády se vynoří a vysune jeho manželka.

MUŽ Z FOTOGRAFIE

Toho dne jsem na sobě měl prošíváný kožich, s podšívkou vycpanou peřím, s lněnými pásky, necítil jsem ten pád.

Lze za ním jít, kamsi pobízí: vstupní dveře, předsíň, chodba, portrét nějaké paní (malá svatozář), portrét zrzavého vousáče s účesem na pěšinku (malá svatozář); svět z perspektivy nad cizím ramenem je znamenitý, ó ano.

ŽENA Z FOTOGRAFIE:

Jednou týdně se myjí obrazy, ale nikdy ne na tvářích, nikdy mýdlem na tvářích, nikdy kartáčem, tady se jen lehce přejede dřevěný rám, tady se vyčistí sklo a může se to dělat na uniformách, nejsvětějších šatech, svatozářích, ale nikdy ne na tvářích.

MUŽ Z FOTOGRAFIE: Takzvané okno.

Vytahuje žaluzie a spouští je: jednou vidět je, jindy vidět není, někdo jde, někdo nejde, někdo žije, někdo nežije – podívejme se na ty záležitosti (level up):

III NA POZOROVÁNÍ

V DEN PŘÍCHODU CHRONICKY NEMOCNÉHO

Po večerech tu nemocní hrají na sedící slepou babu, to znamená: jeden si převáže oči páskou, počítá od desíti do jedné, ostatní znehybňují na židlích a setrvávají v nehybnosti, ohoho, dokud ze sebe některý z nich nevydá zvuk, nepohne se, říkají:

NEMOCNÝ SE ŽALUDKEM: Pojd', zakryju ti očičko.

NEMOCNÝ SE SRDCEM: Ne, já jí zakryju očičko.

NEMOCNÁ S KRKEM: A ještě tady očičko, ano.

NEMOCNÝ SE ŽALUDKEM: A ještě tady zakryju očičko.

NEMOCNÝ SE SRDCEM: Musíš začít počítat.

NEMOCNÁ S KRKEM: Počítám – jeden, dva, tři, hledám.

A takhle to může probíhat a probíhá to zpravidla dlouho a je to fajn, ať hníjí, ať hrají.

A tihle tady – Nemocný se žaludkem a Nemocný se srdcem – oba z životních zásob, z jiného prahu, se za těchto okolností cítí veleskvostně, zkrátka arcikvalitně, neboť musíme mít na paměti, že pohyb rovná se zdraví a nedostatek pohybu – nejlepším možným okolnostem.

A v tu chvíli si Chronicky nemocný poprvé pomyslel: ano/tady.

V DEN PŘÍCHODU NEMOCNÉHO SE ŽALUDKEM

Jídali vývar, jídali jáhlovou kaši a jablka; jídali řadu věcí, díky nimž by se mohli uzdravit, ale nedělali to – proč, to nevím. A znenadání jim při jedné večeři řekl Chronicky nemocný toto: CHRONICKY NEMOCNÝ: Poslyšte, možná bych teď posedl váš dům, vaše děti a vaše zvířata, ale vyvrbilo se to tak, že nevím jak, dobře?

Může to tak být? Bude to stačit?

A byl to ten samý den jako tenkrát; zkrátka muž vždy představuje neřešitelné tajemství.

V DEN PŘÍCHODU NEMOCNÉ S HOREČKOU

Dno domu, ne pokoj; čekárna v rodinné nemocnici, tři či čtyři osoby nebo jak. Na zdi visí nástěnka, na níž je napsáno: v letošním roce nám za svou spokojenost vděčí následující nemocní, dole bylo vidět několik usměvavých obličejů vystřižených z obalu čokolády Kinder.

NEMOCNÁ S KRKEM: Přišla a křičela na mě: povedlo se, povedlo se, ani jsem se nehnula.

NEMOCNÝ SE SRDCEM: Musí se vyměnit obličej, pověsit sem zrcadlo.

NEMOCNÁ S KRKEM: Zrcadlo bude vábit děti jako světlo hmyz. Zase nám ho obsadí, budou se na sebe vyptávat a pak je odsud nevyženeme. Je lepší dát jim nějakou sladkost, pokud zase přijdou.

NEMOCNÝ SE SRDCEM: Kdyby tu nebylo zrcadlo, nepřesvědčili bychom je k tomu, aby marodili.

OCHOTNÁ NEMOCNÁ: Přišla ta, která umí kreslit křivky vývoje horečky a teploty, takové ty úplně jednoduché. Má se s nimi pak vrátit, nebo má ty desky nechat dole, co má udělat?

NEMOCNÝ SE SRDCEM: Ať to tam nechá, k tomu je potřeba minimálně lékař.

OCHOTNÁ NEMOCNÁ: Křivky horečky – a jak jsou jednoduché. Mohla by nám případně vést i

knihu úmrtí.

NEMOCNÝ SE SRDCEM: Pojd' už k nám, my se za chvíli posadíme.

NEMOCNÁ S KRKEM: Ano, už se posazujeme.

Rozvázala by tu stuhu, šátek, šál Nemocné s krkem a posadila se blíž k doktorovi, ale co to je? Zase se rozpovídá: rozvážeš mi šálíčku, tak co se mnou pak nebude v pořádku?

OCHOTNÁ NEMOCNÁ: Dost bychom potřebovali někoho na kreslení, jenom to vám povím.

NEMOCNÝ LÉKAŘ: A nemocná je s čím?

OCHOTNÁ NEMOCNÁ: S čím by se to hodilo.

NEMOCNÁ S KRKEM: Neví, co se sebou, ale cpe se násilím.

OCHOTNÁ NEMOCNÁ: Může se přizpůsobit.

Bravo.

NEMOCNÝ SE SRDCEM: Táhnou sem – shromažďují se. Vědí, že je tu budeme dobře žít a čistě šatit. Rozneslo se, že se tu dá příjemně marodit. Nemáme se za co stydět. Víte, podle čeho se pozná skutečně úspěšný polský rodinný byznys?

NEMOCNÁ S KRKEM: Jako v těch firmách na výrobu cukrovinek a dortů, celé dynastie.

NEMOCNÝ SE SRDCEM: Ne, já mluvím o skutečně úspěšném polském rodinném byznyse.

V takovém byznyse vděčíme za všechno jen sami sobě – i když se teda říká, že ti, co tu nejsou, nemají pravdu. Taky se to u vás říká?

NEMOCNÁ S KRKEM: Říká se: nemají hlas.

OCHOTNÁ NEMOCNÁ: Já už marodím dávno, dělá mi to moc dobře.

Protože jí to tak dělá všude: u chleba i v posteli i doma i v práci; opatrný soucit – právě to je to, nic víc; lze si naložit na talíř větší sousto.

NEMOCNÁ S KRKEM: Vy máte dědičnou nemoc, vy jste se nemusela snažit.

OCHOTNÁ NEMOCNÁ: Ale to není žádná zásluha.

Toto je vývar, toto je jáhlová kaše, toto je jablko.

NEMOCNÝ SE SRDCEM: Obličej budeme měnit na podzim, řekněte to prosím ostatním nemocným, budou tu k dispozici nůžky, každý bude moct přispět něčím svým. Pokud budete vidět nějaké zdravé lidi, řekněte jim, že je sem srdečně zveme.

OCHOTNÁ NEMOCNÁ: Procházela jsem noviny – a takových je tam spousta.

Snad by to měla popsat přesněji, snad to ještě popíše.

OCHOTNÁ NEMOCNÁ: Jsou tady takové plnovousy, takovéhle kulaťoučké. Takové obličej.

Chléb a něco k chlebu.

OCHOTNÁ NEMOCNÁ: Zarudlá vyrážka, laškovný pohled, exempláře.

NEMOCNÁ S KRKEM: Mohlo by se zdát, že mluvíte o sobě – výborně. Já jsem vás včera sledovala: v kamnech natopíno, pes se z procházky vrátil udýchaný. Člověk by si řekl: vy jste jakoby nemocná, dostáváte injekce, něco vás píchá, ale v době mimo nemoc si jezdíte na kole. Tady něco nevoní, zdá se mně.

Tak to tenkrát bylo, snad si vymýšlím: ještě se nevдалa za svého lékaře, ještě tu nebyli nemocní uzdravení hromadně, tak tragicky masově, tak tragicky stádně, ještě se tu nevyskytl podobný problém, ale ona neodešla do dálav za svým lékařem, neboť lékař by se byl zeptal: snad byste chtěla, načež ona: ano, chci.

V DEN PŘÍCHODU CHRONICKÉHO NEMOCNÉHO (II)

Vstoupí sem snad Chronický nemocný a Nemocný lékař atp.; studená kuchyně, jídla nanejvýš odpolední, ale opozdilce zavolají atd. atd., musí se jíst. Tady je malá rakev, horní část naplněna jablky a je to super atp., protože v dřevěných skříňkách všechno lépe dýchá. A tady se to dá zapnout, tady se dá rozsvítit atd. atp.

NEMOCNÝ LÉKAŘ: Vy jste nemocný s čím?

CHRONICKÝ NEMOCNÝ: A vy s čím?

Člověk se totiž nemůže nechat zahrnout do kouta hned a vyložit všechno; odřekl by si život hned, ale to ještě nesmí, protože cizím se neodmlouvá atd. atp., táhneme to dál:

NEMOCNÝ LÉKAŘ: U mě už to trvá řadu let. Než přišla krize, vlastnil jsem restauraci. Věnoval jsem se výživě. Věnoval jsem se ovoci. Přišel krach a vidíte – skončil jsem v nemocnici. Od nemocného k nemocnému, od krku ke krku. Pomyslel jsem si: dobře, čemu já ještě rozumím? Ano, právě to. Nikdo nerozumí nemocnému lépe než jiný nemocný, nikdo mu lépe nepomůže. Co vám lékař po škole řekne o nemoci, co já bych neznal ze zkušenosti? Já mám metody průměru, průměrné metody, ale já vím, že jsou účinné, protože nepomáhají. Já to vím ze zkušenosti. Máme tu zdravotního bratra, který pracoval jako kadeřník. Přišla krize, pochopil to: češe stále menší hlavy. U mě doma nikdo nemarodil, první takový jsem byl já. Vy si myslíte – že co? Jestli mi někdo někdy něco dal, jestli mě někdo něčím nakazil? To všechno já sám, vlastnoručně, prst do krku, mléčné zvracení, všecko já sám. Člověk pochopitelně může onemocnět už doma, může to mít v rodině, geneticky dané; já jsem to tak neměl. Mně říkali: musíš si poradit. A já si poradil. Průvany jsou vždycky šance. Syrové brambory. Prst v krku je šance. Člověk si zkrátka musí najít svůj konec sám, to vám nikdo nenapoví. Jezdil jsem do zahraničí, jednou jsem si přivezl malárii, to je moc dobré, je to tři až pět let poměrně pohodlného marodění, já si to spočítal, protože já si umím poradit. Přišel jsem poprvé, z teploměru jsem dostal třicet sedm tři a člověk měl radost. Pak jsem se dovtípl a začal nosit svůj vlastní – dostávám to i na čtyřicet a ani se to nemusí nikam dávat. Pomohl mi snad někdo? Nakazil mě snad někdo?

CHRONICKÝ NEMOCNÝ: Já si taky umím poradit.

NEMOCNÝ LÉKAŘ: Mohl jsem zemřít v podzimní sérii, ale prošvihl jsem to – zvláštní shodou okolností zemřel syn majitele nemocnice. O konexích by se tu dalo říct mnohé. Ale nic, já se tím nesoužím. Snad se mi podaří zemřít v zimním turnusu.

CHRONICKÝ NEMOCNÝ: Měl bych s ohledem na to nějak kašlat?

NEMOCNÝ LÉKAŘ: Pokud na to máte prostředky a chuť. Takže zakašle atp.

NEMOCNÝ LÉKAŘ: Ale nemusíte být nemocný hned, ten kašel přinejhorším dodáte, doplníte potom.

CHRONICKÝ NEMOCNÝ: Tak v tom případě si to nechám na příště.

NEMOCNÝ LÉKAŘ: Tak v tom případě to může být na příště. A ještě:

A teď už mu snad může ukázat i jazyk.

NEMOCNÝ LÉKAŘ: Jazyk se vám povedl.

CHRONICKÝ NEMOCNÝ: No jo, říkal jsem si: přinesu ho, ukážu.

NEMOCNÝ LÉKAŘ: Já svým pacientům důvěřuji. Pokud říkají, že jsou nemocní, tak nemám

právo si myslet cokoli jiného.

Tak a teď se mohou políbit atd., bravo; smál se jen jeden nemocný, protože se smál vždycky, když se někomu něco nepodařilo, a mstil se tím těm, kteří vyvíjeli jakoukoli aktivitu. Někteří jsou nemocní tak lehce, jako by vůbec nemocní nebyli, ale přesto nemají stejná práva jako ti, kteří vysloveně umírají – je to spravedlivé a je to jasné?

V DEN PŘÍCHODU NEMOCNÉHO KREJČÍHO

Krejčí, ten má nyní mraky práce, má toho nyní přešle, musí teď dělat za sebe, za krejčího, za ošetřovatele, za nemocného i zdravého současně, všude souhlasí a všude se hodí. Někdo by mu snad řekl: Panečku, ty máš práce mraky, nedostává se ti už času, pracuješ za dva, za tři, za čtyři krajíce chleba, na což by odpověděl Panečku: člověk hladce oholený k sobě chová více úcty, nikdo na světě se pak necítí skvostněji než hladce oholený chlapec s hladkými skráněmi, hladkou bradou, hladkou lebkou – a že si ho pak v nemocnici všimli, až se jim zapsal do paměti: on sám u stolu, Panečku, on sám v pokoji, Panečku, on sám opřený o plot vytyčující pastvinu, on sám opřený o studni, dřímající, zatuhlý. Jednou jedné ukázal detail plodu: srdce v jablku, načez ona: a co teď?

OCHOTNÁ NEMOCNÁ: Je tu ta nemocná, co kreslí křivky horečky. Křivky horečky, ale takové úplně jednoduché. Má přijít sem, nebo toho snad má nechat?

Ona je všude; dívá se.

OCHOTNÁ NEMOCNÁ: A tady je kdo?

CHRONICKY NEMOCNÝ: Dobrý den.

NEMOCNÝ KREJČÍ: Musíme projít, promiňte. Já jdu k vám.

Vecpal se, jako by ukořistil bůhvíjakou nemoc.

NEMOCNÝ SE ŽALUDKEM: Matka měla zánět pohrudnice, to pro sebe nechci; já už jsem zánět pohrudnice prodělal, zánět pohrudnice je mi k ničemu. Z praktického hlediska to určitý význam má: léky už máme doma, recepty vyzvednuté, není nutno dělat si starosti.

NEMOCNÝ SE SRDCEM: Jenom samolibý člověk nechce donosit diagnózu po starých.

Později mu připomenout: pokud má léky zděděné po starých, měl by mít na paměti, aby jich bral dvakrát tolik, když jsou prošlé, bývají slabší.

NEMOCNÝ SE ŽALUDKEM: Dobrý den.

CHRONICKY NEMOCNÝ: Řekl jsem: dobrý den.

Nyní jeho pohled: kolem dokola.

NEMOCNÝ KREJČÍ: Taky dostanete svou kostku, abyste ji ukazoval na obchůzce. Jde o to, abyste na nemocné nesahal špinavýma rukama.

K Nemocnému se žaludkem:

Ukažte mi prosím prst.

NEMOCNÝ SE ŽALUDKEM: Tady, normálka, hele.

NEMOCNÝ KREJČÍ: Kdysi byla v nemocnicích móda mít tu tlusté. No řekněte, byla? Před časem jsem na oddělení přijímal pouze tlusté, protože se všichni chtěli dívat na tlusté. No řekněte, nebylo to tak? Pro návštěvy nebylo nic lepšího než tlustí pacienti. Víte proč? Protože tlustý pacient byl důkazem, že o něj bylo dobře postaráno. Měli jsme tu samé tlusté. Teď se to

mění. Třeba se to ještě vrátí. Vztyčte prosím prst.

CHRONICKY NEMOCNÝ: Stejně dobře by se daly nasazovat rukavice. Stejně dobře by se daly osahávat kosti nemocných. Nevím, co vám o mně prozradí, když budete vyšetřovat kuřecí kosti.

NEMOCNÝ KREJČÍ: Neprozradí to nic. Nedostatek soukromí ubírá radost z marodění. Vystrčte ten prst. Svatý Tomáš levitoval, i když vážil třicet liber. Vznášel se.

Teď je na řadě on: smí se dívat.

NEMOCNÝ KREJČÍ: Neslyšel jsem, že byste odpověděl dobrý den.

NEMOCNÝ SE ŽALUDKEM: Nechte ho na pokoji.

NEMOCNÝ SE SRDCEM: Měl byste říkat dobrý den, pokud tu s námi chcete marodit.

CHRONICKY NEMOCNÝ: Řekl jsem: dobrý den.

NEMOCNÝ KREJČÍ: Dobrý den, dobrý den. Víte, proč umřel z trojky tamten?

NEMOCNÝ SE SRDCEM: Tamten z trojky umřel, protože měl hroší den.

NEMOCNÝ KREJČÍ: Tak to máte, umřel, protože měl horší den. V normální firmě to není nic zásadního a každému se může stát, že bude mít horší den, ale v byznyse, jako je ten náš, znamená špatný den konec.

NEMOCNÁ S KRKEM: Měl jste říct: dobrý den, zdar.

Celý další den mu deformovala bolest jater, popírala ho: systém trestů byl v podstatě dost jednoduchý.